

EUROOPPALAISIA NÄKÖALOJA

Pekka Ervastin esitelmä 24.11.1929

Syvällä ihmisen hengessä elää kaipuu vapauteen. Tämä kaipuu tunkee läpi ihmisen koko olemuksen, ja ulkonaisessa elämässä, personallisessa ihmisessä se näyttäytyy haluna olla mahdollisimman vapaa olossaan maan päällä. Vaikeimpia ja häpeällisimpiä rangaistuksia, mitä personalliselle ihmiselle voi tuottaa, on tehdä hänet vangiksi, riistää häneltä hänen ulkonainen vapautensa. Samoin kun yksilön, on kansojen laita. Kansoissakin on aina elänyt halu vapauteen, se on näkynyt pitkin historiaa ja pitkin historian takaisia aikoja silloin tällöin tapahtuvissa vallankumouksissa, sillä rinnakkain tämän ihmisen vapaudenkaipuuun kanssa kulkee halu sortaa toisia tai saada valtaa maailmassa, valtaa toisten yli. Ja tuo on muutamissa ihmisissä myöskin pitkin historiaa tullut näkyviin ja herättänyt sitten toisissa ihmisissä eläväksi sisäisen vapauden kaipuun ulkonaisessa elämässä. Sentähden ihmisen historia on ollut semmoinen, kuin se on ollut, ainaista taistelua, sotimista. Ihminen ei ole voinut alistua liian vaikeisiin olosuhteisiin eikä toisten sorrettavaksi, sentähden hän on aina taistellut vapauden ja paremman toimeentulon puolesta.

Mutta tämä vapaudenkaipuu on alusta lähtien, niin kauaksi kuin osaamme mennä taaksepäin ihmiskunnan historiassa, esiintynyt myöskin sisäisenä, henkisenä kaipuuna, kaipuuna sisäiseen vapauteen omasta alemmasta itsestä. Ihminen on tahtonut päästä alemman itsensä herraksi, hän on tahtonut voittaa pahan ja synnin itsessään. Sentähden näemme, kuinka kaikissa uskonnoissa on aina pitkin matkaa ja kaikkialla opetettu ihmisille, miten he voivat saavuttaa pelastusta tai vapautusta omasta alemmasta itsestään, joka silloin projisioidaan, heitetään ulos kosmokseen pahaksi hengeksi, jonka kahleissa ihminen on. Ja uskonnot ovat aina näyttäneet, miten ihmisen on meneteltävä.

Ennen maailmassa, kaukaisina aikoina tämä sisäinen vapaus oli saavutettavissa ainoastaan siten, että ihminen koetti päästä vapaaksi koko ruumiillisesta olemuksestaan ja sitten toisessa, näkymättömässä ruumiissa päästä vapauteen. Mutta me voimme selvästi huomata, kuinka Buddhan ja Kristuksen jälkeen, etenkin Jeesuksen Kristuksen jälkeen tämä pyrkimys vapauteen on saanut toisen muodon. Jeesuksen Kristuksen antama sysäys ihmiskunnan elämälle on niin toisenlaatuinen, uudenlaatuinen, että se mullisti ihmisen koko suhteen ympäröivään elämään ja vapauteen. Sentähden ihmisen kaipuu Jeesuksen Kristuksen jälkeen on saanut kuin uuden uoman. Jeesus Kristus on opettanut erikoisella tavalla, miten ihminen voi päästä vapaaksi sekä ulkonaisesti että sisäisesti. Ja tämä kaksinkertainen henkinen sysäys tulee näkyviin Jeesuksen Kristuksen kautta erikoisissa opetuksissa sekä hänen oman henkensä sysäyksessä. Se kaipuu on nyt vaikuttanut pitkin historiaa Kristuksen jälkeen. Ja me voimme nähdä, kuinka sen vaikutus on ollut enimmäkseen näkymätöntä laatua, kuinka se on näkymättömästi vaikuttanut ihmisten sieluissa, mutta sangen harvoin heidän tajunnassaan siitä yksinkertaisesta syystä, että Jeesuksen Kristuksen nimenomaiset opetukset vapauden saavuttamisesta ovat jääneet unohduksiin, tietämättömäksi, ihmiset eivät ole niitä tunteneet, vain jotkut ihmiset silloin tällöin ovat päässeet niistä perille. Olemme täällä puhuneet mennoniiteista ja kveekkareista, jotka pääsivät kiinni Jeesuksen omista opetuksista, ja olemme nähneet, kuinka heidän kävi ja miten he ovat muodostaneet oman elämänsä toisenlaiseksi, kuin toisten ihmisten elämä on. Mutta suurin piirtein kun katselemme ihmiskunnan historiaa Jeesuksen jälkeen, huomaamme, että Jeesuksen Kristuksen vaikutus on enemmän ollut salassa, sielullista ja henkistä laatua ja herättänyt ihmisissä puoleksi tiedotonta pyrkimystä vapauteen, mutta kuitenkin niin, että siinä on ollut aavistuksena Kristuksen uusi määritelmä vapaudesta.

Mikä oli Jeesuksen Kristuksen määritelmä sekä yksilöiden että kansojen suhteen? Sen kaikki tiedämme, sillä meidän olemme juuri niitä asioita tutkineet. Jeesuksen Kristuksen määritelmä vapaudesta ja vapauden saavuttamisesta, mikäli se koskee yksilöä, oli se, että yksilöllisen ihmisen oli itse tehtävä oma kokemus vapaudesta omassa sisässään, yksilöllisen ihmisen on kokemuksen kautta saavutettava tieto totuudesta, tieto henkisestä elämästä, tieto Jumalasta. Yksilöllisen ihmisen on, niinkuin Kristus sanoo, otettava vastaan usko, ainoastaan usko voi ihmisen pelastaa. Ja tämä uusi usko on uskoa, niinkuin Jeesus sanoo, pahan vastustamattomuuteen. Tämä usko ei ole mitään uskoa siinä merkityksessä, missä me usein käytämme tuota sanaa, paljasta luottamusta joihinkin opetuksiin, vaan se on kokemuksesta merkityksessä „pistis“, joka merkitsee kokemuksen kautta saavutettua tietoa ja luottamusta. Se ei ole uskomista mihinkään opinkappaleisiin, vaan se on tietoa, luottamusta, joka saavutetaan kokemuksen kautta, se on uskoa sentähden, että tietää, että niin on. Jeesus sanoo: kun te alatte elää pahan vastustamattomuuden merkissä, kun te uskotte hyvään, niin saatte kokea, mitä hyvä on ja millä tavalla hyvä suhtautuu pahaan ja millä tavalla hyvä voittaa pahan, kun paha vastaan ei taistella. Kun sillä tavalla uskotte hyvään, saatte kokemusta, ja se taas lujittaa teidän uskoanne ja luottamustanne. Se on aivan matemaattinen selviö. Matematiikassa meidän ei aina tarvitse ajatella, että kaksi kertaa kaksi on neljä, me uskomme sen, koska se on ennen opittu ja me jatkamme siitä eteenpäin. Samoin on uskon elämässä. Kun me elämme todellista uskon elämää, joka merkitsee, että uskomme hyvään pahan vastustamattomuudessa, hyvän voimaan pahan yli, uskomme, että hyvä voittaa pahan myöskin meissä itsessämme, ettemme taistele paha vastaan, vaan annamme hyvän voittaa pahan, silloin meidän kokemuksemme todistaa, että niin on ja me etenemme hyvässä ja tiedossa, tulemme yhä vapaammiksi hyvässä.

Näin Jeesus määrittelee meidän sisäistä vapautumistamme eli pelastustamme. Ja samoin on kansojen vapautumisen suhteen. Kansat eivät vapaudu sillä tavalla, että taistelevat toisiaan vastaan, koettavat sortaa toisiaan, saada valtaa toisten yli omaksi edukseen. Sillä tavalla eivät kansat koskaan vapaudu. Kansojen ainoa pelastus ja vapautus on siinä, että luottavat hyvän voimaan, aseettomuuteen, siihen, ettei tarvitse käyttää väkivaltaa. Kansojen ainoa pelastus on siinä, että lakkaavat käyttämästä väkivaltaa, uskovat hyvän voimaan, kieltäytyvät aseista, silloin henki, hyvä heissä voittaa. Vaikkakin tapahtuisi niin, että joku kansa, joka uskoisi tällä tavalla, hävitettäisiin ja kaikki sen yksilöt murhattaisiin, niin niiden yksilöiden veri huutaisi maasta, se panisi koko omantunnon voiman liikkeelle ja se antaisi kaikkien niiden sielujen syntyä uudestaan joihinkin toisiin kansoihin ja uudessa kansassa opettaa ja panna toimeen saman. Ja silloin muu maailma voi joutua kovaan sieluntuskaan ja ajatella: annetaan heidänkin nyt koettaa. Vastustus ehk'ei enää ole niin kova, sillä mikään yritys hyvään suuntaan ei mene hukkaan. Me ihmiset maan päällä olemme aina viettäneet aikaa sillä tavalla, että olemme taistelleet toistemme kanssa ja olemme keksineet yhä julmempia taistelukeinoja, mutta emme ole osanneet saada ikuista rauhaa, emme tuhatvuotista valtakuntaa. Kuinka se olisikaan mahdollista, kun meidän keinomme ovat taistelukeinoja. Jeesus sanoo: Luopukaa tuosta, uskokaa hyvän voimaan. Mitä tekee, jos ruumiimme murhataan, parempi se, kuin että sielumme murhataan, sillä sielun murhaamista on se, että opetetaan, ettei hyvän voimaan saa luottaa. Sielun usko ja elämä on siinä, että se uskoo ja elää hyvässä. Sentähden ei tarvitse pelätä niitä, jotka ruumiin tappavat, lopulta kuitenkin voittavat ne, jotka uskovat hyvään.

Se on tämän maan päällä tämän elämän suhteen semmoinen suuri maailmanohjelma, valtiollinen, kansainvälinen ohjelma, jota eivät valtiomiehet ole osanneet ottaa todelliselta kannalta, vaan ovat pitäneet hassuna ja hulluna. Eikä Jeesuksen

tarkoitus ole, että tämä ohjelma pannaan väkivallalla toimeen, sehän olisi sen ohjelman kieltämistä, vaan Hänen tarkoituksensa on ainoastaan näyttää, missä on pelastus. Ja kun Hän on sen näyttänyt, Hän on jättänyt ihmisten omaksi asiaksi, tahtovatko, osaavatko he sitä ohjelmaa joskus toteuttaa. Ja varmasti tulee joskus toteutumaan sekin ohjelma, ei se ole sen hullumpi kuin joku muu ohjelma maailman hyväksi. Kyllä joskus syntyy valtiomiehiä, jotka ajattelevat: miten olisi, jos Kristuksen ohjelmaa yritettäisiin toteuttaa? Ja silloin semmoiset valtiomiehet, jotka ajattelevat näin, syntyvät yhdellä kertaa johonkin kansaan ja ajattelevat: pannaan toimeen Kristuksen ohjelma, valistetaan yksilöitä, opetetaan kouluissa pienestä pitäen, mitä Jeesus on tahtonut.

Mutta meidän ei tarvitse haaveilla mistään semmoisesta, sillä, niinkuin sanottu, Jeesus ei ole suinkaan se, joka tahtoo, että väkivallalla pantaisiin toimeen sitä, mitä Hän on opettanut. Hän odottaa tuhansia, miljoonia vuosia. Kaikkien jumalien, mestarien kohtalo on odottaa kärsivällisesti, kunnes ihmisyksilöt heräävät järkiinsä.

Nyt tietysti kristikunnan alkuaikoina, silloin ensimmäisellä vuosisadalla ja ensimmäisinä vuosisatoina, ymmärrettiin, tiedettiin tämä. Ihmiset elivät yksilöllisesti tämän uuden ohjelman mukaan ja he haaveilivat tuhatvuotisesta valtakunnasta. Ensimmäisissä kristillisissä seurakunnissa ajateltiin: Jeesus Kristus kai tulee pian takaisin meidän luoksemme, Hän panee alulle tuhatvuotisen valtakunnan, Hän johtaa ja näyttää, miten se tapahtuu. Ja heille oli pettymys, kun Hän ei tullut takaisin messiaaksi juutalaisessa mielessä, vaan vetäytyi enemmän ja enemmän näkymättömiin. Hän eli ruumiissaan muutamia vuosia kuoleman jälkeen, Hän esiintyi silloin tällöin mysteριοissa opetuslapsille, mutta kun aika kului, Hän enemmän ja enemmän vetäytyi pois. Sitä ensimmäiset kristityt oudoksivat ja monet kadottivat uskonsa. Me tiedämme, että lopulta koko kirkko päätti turvautua valtion apuun. V. 325

Konstantinus teki kristillisen kirkon valtionkirkoksi, ja silloin tietysti Jeesus vetäytyi pois lopullisesti, mikä luonnollisesti ei estänyt Häntä yksilöitä auttamasta.

Me huomaamme kuitenkin, kuinka ensimmäisinä aikoina tämä ajatus sinään eli ihmisten mielessä. Niinpä meidän protestanttien suuri ja kunnioittama kirkkoisä Augustinus, jota sekä paavi että katolinen kirkko pitää pyhänä kirkkoisänä, eli sisäisesti tässä ilmapiirissä, hän käsitti Kristuksen sisäisen, henkisen sysäyksen, mutta se kuvastui hänen järjelleen sillä tavalla, että itse katolinen kirkko on jumalanvaltakunta maan päällä. Kirjassaan „De civitate Dei“ hän kuvaa näitä haaveitaan jumalanvaltakunnasta. Hän ei pidä niitä haaveina, ne ovat toteutuneet kirkossa maan päällä, sentähden kirkon ulkopuolella ei ole mitään pelastusta, sentähden kaikkien ihmisten pitää tulla kirkon helmaan ja sillä tavalla tuhatvuotiseen valtakuntaan. Kirkko oli Augustinuksen mielestä niinkuin valtio valtiossa, se ainoastaan sai tukea ja turvaa valtiosta. Ja me tiedämme, että katolinen kirkko pyrki vähitellen yhä suurempaan valtaan ulkonaisesti, että se todella oli kuin valtio valtiossa. Paavilla oli keskiajalla mitä mahtavin valta, hänen valtaansa kaikki korkeatkin pelkäsivät. Jos katolinen kirkko julisti keisarin tai hänen valtakuntansa pannaan, niin se oli huonosti, kaikki pelkäsivät sitä, sillä kaikki uskoivat että paavilla ja katolisella kirkolla oli taivastenvaltakunnan avaimet kädessään. Sentähden jonkinlainen irvikuva jumalanvaltakunnasta toteutui katolisessa kirkossa. Jos ei katolinen kirkko itse tunnusta väkivaltaa, se kuitenkin tarpeen vaatiessa turvautuu sittenkin väkivaltaan, julmuuteen, sen kaikki tiedämme kirkon historiasta ja ihmiskunnan historiasta. Mutta huomaamme kuitenkin, kuinka varsinkin Augustinuksella oli aivan oikeita näkemyksiä asioista ja siitä uudesta vapaudesta, jonka Jeesus Kristus oli pannut alulle.

Mutta kun katselemme historiaa, meidän historiaamme täällä Europassa kuluneena kristillisenä aikakautena, niin

huomaamme, kuinka silloin tällöin joku yksilö saa kiinni Kristuksen ajatuksesta, mutta ei ollenkaan missään puhtaassa muodossa, vaan semmoisessa enemmän tai vähemmän väärennetyssä muodossa, joka on mahdollista silloin, kun ihminen ei tunne Kristuksen oppeja, Hänen nimenomaisia käskyjään ja ohjeitaan, muuta kuin ylimalkaan. Ja me huomaamme, kuinka tämmöinen sisästäpäin tuleva vaikutus, joka pukeutuu jonkun ihmisen pyrkimykseen keskiajalla tapahtuu harvoin, mutta nyt uudella ajalla taas useammin. Itse asiassa olen huomaavinani merkillisen järjestelmän tässä, sillä mielestäni ensimmäisen kristillisen vuosisadan jälkeen kului 700 vuotta, ennenkuin näkyy tuota suurta ohjelmaa hieman toteutettavan. Ja sitten kului taas 700 vuotta, ennenkuin vähän sen suuntaista näkyy, mutta senjälkeen on joka vuosisadan alussa jotain semmoista, joka muistuttaa ainakin jonkun määrätyn ihmisen mieleen tätä Kristuksen ohjelmaa. Nämä ovat kuin ihmeellisiä eurooppalaisia näköaloja. Ensimmäiset puhtaat seurakunnat olivat kuin unelmaa, haavetta, joka tähtäsi kaukaisuuteen, joka tulee toteutumaan ehkä sadantuhannen vuoden perästä, mutta sitten näemme, niinkuin sanottu, kuinka tuo ohjelma semmoisena sisäisenä pakoituksena vaikuttaa muutamien ihmisten mieliin. Niinpä on minusta sangen merkillinen kohta tuo, että v. 800 ja juuri joulupäivänä Kaarle Suuri kruunattiin Roomassa Rooman keisariksi. Paavi itse asetti vanhan Rooman keisarikruunun hänen päähänsä. Ja Kaarle Suuren valtakunta käsitti silloin, voimme sanoa, saman ja vähän enemmänkin kuin vanha roomalainen valtakunta oli ollut. Europa oli yhden miehen valtikan alainen, oli siis toteutunut jollakin tavalla ohjelma kansojen keskinäisestä rauhasta. Kaarle Suuri oli viisas mies, hän ymmärsi selvästi, että kun kaikki on yhtenä valtakuntana, silloin vallitsee rauha maassa. Ja hän saattoi iloita siitä, että hän oli saanut asiat sille kannalle, vaikka tietysti taistelujen kautta. Mutta hän ei ymmärtänyt kyllä ollenkaan tuota toista puolta, kysymystä yksilön vapaudesta, hän käsitti tietysti niin, että

Rooman kirkko toteuttaa jumalanvaltakunnan, niinkuin Augustinus oli opettanut, ja siinä on yksilöiden pelastus. Ja kun valtio on yhtenäinen, on kansojen pelastus taas siinä.

Hänellä oli siis ihmeellisiä näköaloja. Mutta luonnollisesti juuri sentähden, että tämä valtakuntien yhtenäisyys on toteutunut taistelujen, väkivallan kautta, tapahtui levottomuuksia ja vallankumouksia silloin tällöin, joita taas täytyi tukahduttaa väkivallalla. Sentähden se ei suinkaan ole mitään ihanteellista toteutumista, vaan se on semmoinen aavistava toteutuminen, se on yhden suuren valtiomiehen mielessä oleva kuva, voisimme sanoa vaikka irvikuva todellisesta rauhasta ja vapaudesta, joka kuitenkin toteutuu maan päällä. Ja sitten tiedämme, että Kaarle Suuri jakoi valtakuntansa ja hänen kuolemansa jälkeen se vielä enemmän jakautui, joten se ei pysynyt yhtenäisenä. Ja Europan historia oli jälleen täynnä taiteluista, kunnes 700 vuotta myöhemmin oli toinen merkillinen hallitsija, Kaarle V, joka hallitsi Espanjaa, Ranskaa, Italiaa ja useimpia muita maita Europassa. Hän oli semmoinen ihminen, joka ei yhtään ihaillut sotaa, vaan päinvastoin kävi vastenmielisesti sotaa. Hän oli siihen pakoitettu. Hän ei perinnön kautta saanut paljon maita, vaan taistelujen, sillä hänellä oli myöskin tuo unelma: kun Europa olisi yhden miehen hallittavana, silloin olisi rauha ja kansat olisivat vapaat. Mutta hän nimenomaan käsitti myös, että yksilön vapaus on katolisen kirkon käsissä. Hän tahtoi, että katolinen kirkko olisi yksin vallitsevana koko Europassa. Lutheria hän vastusti. On olemassa hauska taulu, jossa keisari istuu Wormsin valtiopäivillä ja Luther todistaa oman uskonsa puolesta ja Kaarle katolisen kirkon puolesta. Luther sanoi siinä nuo tunnetut sanansa: „Tässä seison, muuta en voi.“ Kaarle ajatteli: tuo on kerettiläinen, hän on tietämätön ihminen, joka on mennyt harhaan. Katolinen kirkko on ainoa oikea, sen pitää olla vallitsevana koko minun valtakunnassani.

Kaarle V oli ihminen, joka oli nähnyt näköaloja siitä, kuinka kaikki kansat voisivat elää rauhassa ja kuinka yksilöt pelastuisivat katolisen kirkon helmassa. Hän oli hengessään ja sielussaan väsynyt sotiin, ettei hän jaksanut hallita suurta valtakuntaansa elämänsä loppuun saakka, vaan pari vuotta ennen kuolemaansa jätti sen veljelleen ja vetäytyi luostariin. Aikaisemmin oli hän jo antanut poikansa hallittavaksi muutamia maita. Kaarle V oli uskonnollinen luonne. Kun luemme hänestä romaaneissa, kuvataan hänet jesuiitaksi, kuten protestanttisessa kirkossa kuvataan kaikkia katolisia. Meillä on hirmuinen kammo kaikkea katolilaista vastaan, me ajattelemme, että he kaikki ovat perkeleen palvelijoita. Se on harhaluulo, tietysti sielläkin on ollut paljon kunnan ihmisiä, pyhiä ihmisiä, joskin myöskin huonoja ihmisiä, mutta niinhän on ollut protestanttisessakin kirkossa, ainakin hyvin tyhmiä ja henkisesti tietämättömiä. 50 vuoden vanhana Kaarle V luopui valtakunnastaan ja vetäytyi luostariin, sillä hän tahtoi tulla lähemmäksi Jumalaa. Hän oli totuudenetsijä, joka ajatteli, mitä tämä kaikki on. Hänen omallatunnolla oli paljon taisteluita ja julmuuksia, joita hän ei kuitenkaan ollut sisässään tahtonut. Luostarissakin ollessaan hän oli vielä siksi innostunut maailman asioita, että hän seurasi historian tapahtumia niin kauan kuin eli.

Mutta kun keskiaika oli kulunut ja tuli uusi aika, joka alkoi Amerikan löydöllä ja uskonpuhdistuksella, niin voimme huomata, kuinka joka vuosisadan alussa on jollakulla kuva tästä eurooppalaisesta rauhasta ja ohjelmasta ja voimme sanoa, Kristuksen ohjelmasta, ei selvänä, koska ei heistäkään kukaan tuntenut Jeesuksen Kristuksen omaa opetusta, mutta sen nojalla, että Jeesuksen Kristuksen henkinen voima vaikuttaa tässä meidän planeetassamme, on kristikunnassa myöskin muutamilla ihmisillä ollut tällaisia valtiollisia eurooppalaisia näköaloja. Niinpä on meillä heti 1600-luvun alussa tuo kuuluisa ja erinomaisen sympaattinen ranskalainen kuningas, Henrik IV, joka oli alkuaan Navarran kuningas ja sitten monien sotien

perästä tuli Ranskan kuninkaaksi. Hänestä alkoi sitten Bourbonien kuningassuku. Henrik IV oli hyvin älykäs, nerokas ja jalo mies. Hän oli uskonnollisesti siksi vapaa, että vaikka hän itse oli protestantti, hugenotti, hän kuitenkin luopui siitä silloin, kun oli täpärellä kuningasvallan saavuttaminen Ranskassa. Hän tuli katolilaiseksi ja kerrotaan hänen sanoneen: „Onhan nyt toki Ranskan valtaistuimella yhden messun arvoinen; miksi en menisi messuun.“ Se sananparsi on hänestä, mutta tuo teko on osoitus hänen uskonnollisesta vapaudestaan. Hän teki heti protestantit, hugenotit vapaiksi Ranskassa, joten he pääsivät kaikkiin valtionvirkoihin samoin kuin katoliset. Hänen luopumisensa hugenottilaisuudesta oli viisas teko, hän voi nyt paljon vapaammin hallita Ranskaa, joka oli kovin kärsinyt sisäisistä riidoista etenkin Guisen herttuoiden tavoittellessa valtaa.

Henrik IV siis aloitti uutta, onnellista aikaa Ranskan kansalle. Hänellä oli viisas neuvonantaja, Sully'n herttua, joka itse kyllä oli hugenotti, mutta silti kulki Henrik IV:n vieressä hänen ystävänään. Yhdessä he koettivat parantaa kansan oloja ja kansa tulikin rikkaaksi ja hyvinvoivaksi. Tuo lauseparsi: „Minun pyrkimykseni on, että minun valtakunnassani on jokaisella talonpojallakin sunnuntaina kananpaistia pöydällään“ — osoittaa vain, että Henrik IV huolehti koko kansasta ja ajatteli ainoastaan sen parasta. Henrik ei itse suinkaan ihaillut julmia sotia, mutta hän ymmärsi kyllä, että jos niissä oloissa joku kuningas tahtoi olla vallassa, hänen täytyi taistella. Parooni Rosny'n, Sully'n herttuan, kanssa hänellä oli suuri tuuma. Hän haaveili: hän voisi valloittaa kaikki maat Euroopassa ja tulla yksin määrääjäksi. Tai jollei sitä, niin kenties hän voisi saada valtiomiehet ja kuninkaat muuten vakuutetuiksi siitä, että Europan täytyy tulla yhdeksi sillä tavalla, että kaikki valtakunnat, kaikki kansat Euroopassa liittyvät yhteen ja muodostavat liittovaltioita. Hän ei lukenut moskoviitteja eikä turkkilaisia varsinaisiin eurooppalaisiin kuuluviksi, ne olivat hänen mielestään siksi vaikeatajuisia olentoja ja raakalaisia, etteivät ne voisi ymmärtää Europan muita

kansoja. Vaikka Henrik IV saattoi joskus ajatella, että hän voisi hallita tuota suurta valtakuntaa, niin siinä ei ollut personallista kunnian ja vallan halua, mutta hän ajatteli myös, ettei ole välttämätöntä, että joku yksilö hallitsisi sitä. On saatava jonkunlainen neuvostohallitus, kaikista valtakunnista ja jäseniä Korkeimmassa Neuvostossa, joka pitää huolen siitä, etteivät kansat saa ryhtyä väkivaltaan riitaisuuksien selvittämisessä. Tällä tavalla Europa liittoutuneena yhdeksi suureksi valtakunnaksi kulkisi loistavaa tulevaisuutta kohti.

Näin haaveili Henrik IV tuossa 1500 - 1600:n vaiheilla. Me emme tiedä, mitä hän olisi yrittänyt toteuttaa, ellei Ravaillac toukokuussa 17 p:nä 1610 olisi häntä murhannut. Tavallisesti on viisaiden osaksi tullut murha, se on yleensä meidän tapamme osoittaa kiitollisuuttamme. Ja kun Henrik IV itse oli kuollut, ei tietysti jäänyt jällelle muuta kuin tämä hänen ohjelmansa ja unelmansa kirjoitettuna. Mutta ei kukaan ottanut sitä vakavasti toteuttaakseen.

Sitten taas kului 100 vuotta, ja sillä ajalla kaikki valtakunnat Euroopassa olivat riidelleet keskenään ja nousseet sotajalalle toisiaan vastaan. Oli ollut vallanperimysjutut Espanjassa ja Italiassa, ja tuommoiset meidän mielestämme järjettömät ja ongelmattomat asiat olivat innostuttaneet kaikkia kansoja Euroopassa. Ne maksoivat äärettömiä summia rahassa ja hirmuisia määriä ihmisverta. Sitten v. 1710 ilmestyi Lontoossa eräs teos, jonka oli kirjoittanut muuan John Belos, kveekkari. Se oli pieni lentokirjanen, jossa hän ehdoitti nimenomaan, että Europan kansat heräisivät unestaan ja perustaisivat yhtenäisen valtakunnan. Hän viittasi niihin hirmuisiin määriin verta, mitä sodat olivat vaatineet. Hän teki selkoa Henrik IV:n suunnitelmista, mutta hän lisäksi siihen, että „miksi jättäisimme moskoviitit ja turkkilaiset ulos tästä suunnitelmasta, ovathan hekin ihmisiä, miksemme luota siihen, että heidän aivonsa ovat yhtä kehittyneet kuin muiden. Muodostakaamme suuri Europan liittovaltio.“ Ja hän ehdoitti, että Europa jaettaisiin 100:an

kantoniin eli piiriin, ja niistä lähetettäisiin yksi tai useampia, riippuen väkiluvusta, yhteiseen parlamenttiin, joka istuu aina Europassa ja määrää asiat. Se ei koskaan sekaantuisi sisäisiin asioihin, valtakunnat saisivat ne järjestää, niinkuin haluaisivat, mutta kaikki valtioiden keskeiset asiat selvitettäisiin parlamentissa siten, että rauha säilyisi. Hän oli kirjailija, ei mikään hallituksessa istuva ihminen, mutta on huomattava, että koska Henrik IV ei osannut toteuttaa kuin kirjallisena suunnitelmana omaa ajatustaan, niin 100 vuotta myöhemmin tuli toinen kirjailija, joka ehdoitti sitä samaa ja sanoi, että on hirmuinen häpeä koko kristikunnalle ja maailmalle, että kaikki kansat ja valtiot, jotka sanovat itseään kristityiksi, eivät voi elää rauhassa keskenään. Sitten oli hänellä samassa kirjassa toinen ehdotus: hän ehdoitti, että kaikista uskonnoista ja lahkoista Europassa lähetettäisiin edustajia yhteiseen neuvottelukokoukseen, jossa tutkittaisiin ei niitä dogmeja, jotka eroittavat kaikkia kirkkoja toisistaan, vaan niitä asioita ja periaatteita, jotka yhdistävät kaikkia toisiinsa, ja sitten tunnustettaisiin, että vaikka ihmiset saattavat ajatella eri tavalla, miten tie kulkee taivaaseen, niin kaikki voivat olla kunnan kansalaisia ja ihmisiä, jotka voivat elää sovussa keskenään.

Belos oli ihminen, joka oli tutustunut Jeesuksen opetukseen, sentähden hänen ehdotuksensa tuli niin selväksi uskonnollisesti. Ja valtiollisesti hän otti suuren askeleen eteenpäin. Hän puhui, kuinka kauppa tulisi vapaaksi kaikkien kansojen kesken, asevelvollisuus oli hyvin pieni, ja kun se olisi yhteinen koko Europalla, ei se rasittaisi kansoja. Hän ei osannut kuvitella Kristuksen asettamaa ihannetilaa, mutta hän oli hyvä ihminen, joka itse auttoi köyhiä, eikä niinkuin se, joka usein sanoo itseään sosialistiksi ja uskoo ihmisten veljeyteen, mutta saattaa olla kova yksityiskohtaisesti ja sanoa, ettei sosialismi ole mitään hyväntekeväisyyttä, vaan maailman mullistamista. Belos ymmärsi, ettei hänen elämänsä ole mitään, ellei hän elä niiden aatteiden mukaisesti, joihin hän uskoo.

Jos sitten siirrymme 100 vuotta eteenpäin, niin näemme Napoleonin hallitsemassa. Hän hallitsi Ranskaa, mutta sotavoimalla valloitti muitakin maita, Espanjan, Italian, Itävallan ja monet muut. Ja hän haaveili Europpaa, jossa vallitsisi ikuinen rauha. Hän suunnitteli niin, että Europan valtiot ovat liitossa keskenään, mutta, ollen voimakas ihminen, ei hän saattanut ymmärtää, että Europan valtiot saataisiin liittoon keskenään, ellei elävä ihminen saa Europan valtioita yhteen. Ja hän ajatteli: minä valloitan Europan ja saan sen siten yhtenäiseksi, ja minä hallitsen sitä sitten. Hän ei ollut suinkaan tyranni, vaan nero, joka tahtoi, että sivistys leviäisi, ihmiset tulisivat vapaiksi ja rikkaiksi ja kaikki kukostaisi, mutta hän ei ollut tietysti selvillä Jeesuksen Kristuksen ohjelmasta, aavistusta hänellä siitä kyllä oli, hän tunsisi sisässään, että kristinusko on hyvin merkittävä. Ja kun hän sitten istui St. Helenan saarella, niin hän kirjoitti pitkiä muistiinpanoja. Ja pojalleen hän kirjoitti, miten hänen tulisi menetellä, jos hänestä tulisi Ranskan hallitsija. Hän sanoi: hallitsija ei saa olla tyranni, ei puoluehallitsija, hänen täytyy olla kuin kaikkien isä. „Ja muista poikani, että aina hallitset sillä tavalla, että todellinen kristinusko leviää, todellinen pelastus on kristinuskossa, se muuttaa meidän sydämemme.“

Yksinäisyydessä Napoleon tuli molenlaisiin johtopäätöksiin. Ja hän tunnusti, kuinka hän oli haaveillut, että sittenkun hän saa Europan käsiinsä, sitten hän valloittaisi Aasian ja kaikki maat eläisivät rauhassa keskenään, olisivat yhtä. „Minä tahtoisin kasvattaa ja opettaa ihmisiä, sillä he olivat pieniä, mitättömiä olentoja,“ sanoi hän. Mutta hänen suunnitelmansa eivät toteutuneet, hän ei onnistunut, sillä hän teki väärän laskelman, kun yritti valloittaa Venäjän.

Näin saattoi suuri nero haaveilla itsekseen. Hänen ihanteensa ei tietenkään toteutunut, ei hän osannut aatteitaan toteuttaa juuri sentähden, että hänkin turvautui väkivaltaan ja hän oli langennut pois ihanteen puhtaudesta sekoittamalla oman personansa siihen. Hän ajatteli: „minun pitää hallita“, sillä hän

näki, ettei ollut semmoisia ihmisiä, jotka olisivat kyenneet mihinkään. Hän itse oli voittajasielu, hän tunsi, kuinka viisas, ahkera, itsensäkieltävä hän oli, mitä äärettömiä voimia hänellä oli. Hän halveksi muita ihmisiä. „Minä olen ainoa, joka osaan hallita.“ Hänellä oli semmoisia ajatuksia, hän oli sekoittanut oman itsensä tuohon suureen eurooppalaiseen näköalaan, ja hänkään ei osannut sitä toteuttaa.

Mutta nyt taas on kulunut sata vuotta, ja nyt taas me elämme semmoisessa ajassa. Nyt ovat nämä näköalat ihmisten mielissä. Mutta tällä kertaa ne ovat vielä puhtaampia kuin ennen, tällä kertaa on heitetty valaistusta kysymysten yli, ettemme tarvitse langeta semmoisiin erehdyksiin, kuin ennen.